

Specialer 1984

- Mette Iwersen: En undersøgelse af gymnasieelevers holdninger til og forbrug af hverdagsmusikken.
- Jens Ole Smedegaard: Thad Jones som arrangør af egne bigband-kompositioner.
- Helge Baun Sørensen: De danske nationalsange. En historisk redegørelse for nationalsangen og dens funktion, med særligt henblik på dens forbindelse til udviklingen af »det nationale«.
- Inga With: Karakteristiske træk ved musiklivet i København omkring midten af 1700-tallet belyst ud fra J. A. Scheibes karriere.

Specialer 1985

- Lars Heller Asmussen: Klaverskolen. Eksempler på skoler fra det 18. og 19. årh., samt det 20. årh.s danske klaverskoler.
- Henrik Beck: Cubansk musik. En indføring i den cubanske folkemusiks baggrund, udvikling og terminologi.
- Kirsten Bodekær: Josefine Lang. En studie over komponisten Josefine Lang med udgangspunkt i hendes kompositioner og i de kulturbestemte forhold i 1800-tallets Tyskland.
- Jørgen Büchert: Folkemusikken og Bela Bartok.
- Inge-Brit Dahlerup: Wayne Shorter.
- Karin Fester: Rued Langgaards musikalske univers og isolation.
- Jørgen Fuglebæk: Edward Elgar. En placering af Elgar i engelsk musik særlig ud fra hans Birmingham lectures og hans to symfonier.
- Mikael Garnæs: Benjamin Britten's »Death In Venice« og dens stilling i Britten's operaproduktion.
- Nina E. Holm: Viser i de københavnske revyer omkring århundredskiftet set ud fra Sommerrevyen 1902.
- Henrik Husum: Rued Langgaards tidlige symfonier. En analytisk bestemmelse af den symfoniske stil i symfoni nr. 1-6 på baggrund af værkudsagn og den samtidige værkreception.
- Benedikte Juhlin: Melodistudier til danske skæmteviser. En kort redegørelse for skæmtevisedgivelser, -indsamling og -forskning, samt en undersøgelse af tonalitet, form, funktion o. lign. på grundlag af Evald Tang Kristensens optegnelser.
- Ida Kallmeyer: Countrymusikkens historie gennem 500 år – fra den gamle til den nye verden.
- Inger Langgaard: Kreativitet og kvindelighed.
- Hennie Martinsen: En belysning af amatørkorvirksomhed for børn i Danmark i 1984, samt en vejledning for korledere i arbejdet med børnekor.
- Lena Licht Maaløe: Nationaliseringen af madrigalen i England sidst i 1500-tallet – set i lyset af den italienske madrigalstil og eksemplificeret ved analyser af Thomas Morley's og William Byrd's verdslige udgivelser.
- Niels Jimmy Burnett Nielsen: Treemonisha og amerikansk musikhistoriskrivning.

Thomas Gordon Olorénshaw: The Rolling Stones og engelske ungdomskulturer i 60'erne.

Ulla Petersen: Harmonik og tonalitet i Bartoks 4. strygekvartet.

Susanne M. Sidoroff: Sergei Prokofievs ballet Romeo og Julie. Dens temaer og deres dramatiske funktion.

Hans-Henrik Skjeller: Joni Mitchell.

Resuméer af udvalgte specialeafhandlinger ved Københavns universitets musikvidenskabelige institut, 1984-1985.

Claus Mortensen: Ventiltrompeten, i teori og praksis. En undersøgelse af forholdet mellem trompetens standardgreb og de såkaldte hjælpegreb med henblik på intonation og klangkarakter. 1984.

Efter et kort historisk overblik, som omhandler udviklingen fra urtrompet til ventiltrompet, samt en gennemgang af forskellige historiske ventilsystemer, gennemgås trompetens opbygning og de fysiske forhold ud fra forskellige konstruktionsprincipper og en frekvensmåling af samtlige trompettoner og deres afvigelse fra den veltempererede skala. Endvidere er der gennem en måling af partialtonesammensætningen i oktaven b¹-b² foretaget en spektrumanalyse, som påviser den fysiske sammenhæng mellem partialtonernes indbyrdes forhold og klangkvaliteten. Som parallelundersøgelse til dette er der foretaget en almindelig lyttetest af psykologisk karakter, som viser nogle særpregede afvigelser i forhold til de målte resultater. På baggrund af målingerne og lyttetesten konkluderes det, at benyttelsen af hjælpegreb snarere har en klanglig end intonationsmæssig betydning. Samtlige målinger er foretaget på Danmarks tekniske Højskole og er vedlagt som bilag.

Nina Holm: Viser i de københavnske revyer omkring århundredskiftet set ud fra Sommerrevyen 1902. 1985.

I specialet undersøges visetyper i de københavnske revyer omkring 1900. Viserne ses i forhold til resten af den righoldige visetradition, og søges sat ind i en bredere samfundsmæssig sammenhæng.

I første kapitel behandles metodiske problemer ved undersøgelse af revyviserne, og der er en oversigt over problemer, der knytter sig til udtrykkene »kunstmusik«, «folkemusik» og »populærmusik«.

Andet kapitel er en redegørelse for træk af forlystelseslivet i København 1860 til 1900 ud fra et bredt socialhistorisk perspektiv. Viserne var et væsentligt led i de forskellige typer underholdning.

I kapitel tre indføres begrebet »københavnerkultur«. Denne kultur er en consensus om holdninger, værdier og grænser, som revyerne spillede på. Denne consensus gik på tværs af sociale lag og klasser, og virkede identitets-skabende og sammenrystende. Men den omfattede kun en bestemt del af virkeligheden, og det er de samme emnekredse, der hele tiden tages op til behandling.

Kapitlet indeholder endvidere en nærmere gennemgang af Sommerrevyen 1902, tekstligt, musikalsk, holdningsmæssigt og funktionelt.

Fjerde kapitel er en analyse af tre af de »stabile emnekredse« i københavnerkulturen, som de kommer til udtryk i Sommerrevyen 1902: den politiske satire, det eksotiske og det patriotiske samt kønsroller og erotisk pikanteri.

I sammenfatningen fremhæves det at revyerne både bekræftede og kritiserede ud fra en overvejende småborgerlig grundholdning. Tekstligt set er der en modsætning mellem kravet til revyens aktualitet og de konventioner, der kommer til udtryk i de stabile emnekredse og elementer. Ligeledes på det musikalske plan kommer dette til udtryk: musikken skal virke ny og aktuel, men den bygger samtidig på et for publikum kendt musikalsk materiale.

Inga With: Karakteristiske træk ved musiklivet i København omkring midten af 1700-tallet belyst ud fra J. A. Scheibes karriere. 1984.

Specialet behandler, ud fra en kulturhistorisk synsvinkel, det københavnske musikliv i en afgrænset periode (ca. 1740-76) og specielt J. A. Scheibes position i og betydning for musiklivet.

Der indledes med en introduktion til det danske/københavnske samfund i denne periode under enevælden, ikke mindst m.h.t. kulturelle aktiviteter. Herunder omtales bl.a. den betydelige udenlandske påvirkning.

Det følgende afsnit behandler det københavnske musikliv, idet der tages udgangspunkt i de steder, hvor musiklivet udfoldede sig: hoffet, teateret, koncerter, kirken og hjemmet.

I afsnit 3 beskrives J. A. Scheibes arbejde i det københavnske musikliv. Udover en kortfattet biografi omtales hans arbejde som hofkapelmester, hans indsats i det spirende offentlige koncertliv, hans musikalske engagement i frimurerlogen og endelig hans undervisningsvirksomhed.

Det sidste tekstafsnit indeholder et forsøg på at vurdere Scheibes placering i og betydning for det københavnske musikliv. I denne sammenhæng ses på hans forhold til Holberg, til den indflydelsesrige tyske kreds i byen og til hoffet. Desuden behandles, udover hans betydning for koncertlivet, også den indflydelse han fik, i og med at han var den primære lokale komponist af oratorier og passionsmusik, genrer som nød stor popularitet blandt koncertpublikummet. Sidst men ikke mindst peges på Scheibes dobbeltfunktion som hofkapelmester og dermed engageret i det enevældige system, og som aktiv medvirkende i det offentlige borgerlige koncertliv, hvorigennem han var med til at indvarsle det borgerlige samfund.

Endelig indeholder specialet en fortegnelse over Scheibes musikalske og litterære produktion. En sådan fortegnelse forelå ikke i tilgængelig form mens specialet blev skrevet, og for at få overblik over Scheibes produktion var det således nødvendigt at sammenstille en værkfortegnelse.

Hanne Tofte Jespersen: Kvinder og musikundervisning.

Med udgangspunkt i nutidig praksis indenfor et eller flere led i det danske musikundervisningssystem ønskes en undersøgelse af den kvindelige musiklærers og/eller den kvindelige musikelevs socialt og psykologisk bestemte betingelser for musikalsk kreativ aktivitet. (Afhandlingen er en prisopgavebetsvarelse, stillet i 1983).

I afhandlingen har jeg arbejdet dels på et teoretisk plan med forholdet

mellem kvindelighed og musik, dels med musik i pædagogisk praksis, her musikfaget i gymnasiet.

Udgangspunktet var mine egne erfaringer som gymnasielærer, herunder arbejde med den kvindelige lærerrolle og frigørende pædagogik på en række tværfaglige seminarer for kvindelige gymnasielærere på Assens Højskole i perioden 1980-82. Dette arbejde kobledede jeg sammen med min beskæftigelse med dybdepsykologisk forståelse af musik – for at belyse sammenhængen mellem kvindelighed og musik, som jeg oplevede som to områder, der var meget lidt rum for i gymnasieskolen.

Afhandlingen rummer ud over indledning om problemstillinger og synsvinkler i opgaven: et afsnit om kreativitetsbegrebet i gymnasieskolen set fra musikfaget, herunder en kritik af debatskriftet *MUSIK 90* (udsendt af Gymnasieskolernes Musiklærerforening i 1982); et afsnit om kreativitet og kvindelig produktivitet, på baggrund af en kulturteoretisk forståelse af, hvordan modsætningen mandlig/kvindelig manifesterer sig i den vestlige kultur som mandlig/kvindelig produktivitet (afsnittet er baseret på den tyske filosof Brigitte Wartmann); et afsnit om kvindelighed og musikalsk produktivitet i historisk belysning, med hovedvægten på mytisk stof, og endelig et afsnit om den pædagogiske dimension: om musik som frirum, om forholdet mellem frirum og læreprocesser, herunder om lærerrollen i musik, om musik som udtryk, med et særligt afsnit om psykoanalytisk forståelse af aktiviteterne sang og spil, og om musik og kønsidentitet.

I det sidste afsnit om den pædagogiske dimension har jeg inddraget Ziehes og Stubenrauchs almene teori om læreprocessers dynamik som den er udformet i *Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser* (Kbh. 1983) og sat deres generelle teori ind i en kønsspecifik sammenhæng, dels hvad lærerrollen angår, dels m.h.t. elevadfærd i musikfaget. Det indbefatter bl.a. en sammenkædning med den almene pigesocialisationsforskning – for at belyse musik og musikfagets potentialer i forhold til læreprocesser. Jeg ser her musik som et potentiale for udvikling henimod en positiv oplevelse af den kvindelige identitet og integration af kvindelighed i bevidstheden.

Jimmy Burnett Nielsen: Treemonisha og amerikansk musikhistorieskrivning: I forbindelse med en kritisk amerikansk musikhistoriografi diskuteres Scott Joplins *Treemonisha* og dens reception som et udtryk for de problemer der er forbundet med placeringen af den sorte musik i amerikansk musik og musikhistorieskrivning. 1985.

Specialet består af 5 hovedafsnit.

I er en kritisk gennemgang af den litteratur, der behandler populærmusikken i USA: jazz- og ragtime-historierne; den sorte forskningstradition; den jazzsociologiske tradition og den nationalmusikhistoriske tradition. Gennemgangen har til formål at belyse hvilke faktorer der er medvirkende til at Joplins *Treemonisha* ikke har ladet sig beskrive tilfredsstillende inden for de respektive forskningstraditioner.

II er en metodediskussion, hvis konklusion er at en socio-kulturel indfaldsvinkel vil kaste et anderledes lys over Joplins opera end de tilgange til problemet som bliver diskuteret i afsnit I.

Afsnittene *III*, *IV* og *V* er en diskussion og placering af *Treemonisha* ud fra det foregående afsnits metodeovervejelser; *III* er et rids over visse af de træk der udgør en rød tråd i det amerikanske samfunds opfattelse af den sorte

befolkningsgruppe; *IV* er en redegørelse for dels Joplins historiske erfaringsgrundlag og dels hvad der udgør Joplins visionære operas 'nutid'; *V* er specialets konklusion, hvor *Treemonisha* placeres i historisk-kulturel sammenhæng. Derudover konkluderes det at specialets metode gør det muligt at anskue minstretraditionen, Ellingtons cotton club-virke, *Treemonisha* og neoboppens ensemblespil som havende fælles genererende faktorer.

Hans Henrik Balslev og Birgitte Munch-Steensgaard: Danske middelalderviser i det 19. århundrede. Et studium af det 19. årh.s antikvariske, romantiske og videnskabelige interesse for de gamle danske folkeviser og deres videre anvendelse i kunstmusikken og den folkelige sang. 1984.

På baggrund af den økonomiske og politiske udvikling i Danmark i det 19. århundrede redegør specialet for resultaterne af det 19. årh.s interesse for de gamle folkeviser. Denne gav sig udtryk dels i visernes indsamling, udgivelse og udforskning, dels i såvel kunstnerisk anvendelse af viserne (som den manifesterede sig i byernes offentlige teater- og koncertliv) som den folkelige sangs mere umiddelbare levendegørelse af viserne på højskolerne.

Kap. 1 (s.1-16) skitserer Danmarks økonomiske, politiske og kulturel-ideologiske udvikling i det 19. årh. og sammenfattes i en overordnet, femleddet kultursociologisk struktur: En dominerende borgerskabets kultur, en stærk, opponerende gårdmandskultur samt tre dominerende kulturer i by og på land, der i perioden ikke formåede at blive andet end »halehæng« til de to første.

Kap. 2 (s. 17-24) redegør for de vigtigste opfattelser af begreberne »folkeviser«, »folkesang« og »folkelig sang« – og for deres betydningsforskydninger fra 1800 til nutiden.

Kap. 3 (s. 25-75) behandler forskning og udgivelse af folkevisetekster (og delvis også indsamlingen heraf). Efter et historisk tilbageblik på 1500-1700-tallets visudgivelser behandles udgivelsen, der betegner kulminationen af den antikvariske viseinteresse: Abrahamsen, Nyerup og Rahbeks »Udvalgte Danske Viser fra Middelalderen« (1812-14). Den antikvariske interesse førte i begyndelsen af det 19. årh. til en poetisk og romantisk dyrkelse af visernes indhold, betinget af en forkærlighed for det dramatiske og overnaturlige, og en lang række romantiske visefremstillinger og -udgivelser så dagens lys (fra Chr. Molbech 1823 over Heiberg og Oehlenschläger til N. F. S. Grundtvig i 1847). Hovedvægten af kapitlet er lagt på Svend Grundtvig, som med første bind af »Danmarks gamle Folkeviser« lagde grunden til den videnskabelige viseforskning. Periodens mange synspunkter på videnskabelig viseforskning er skildret i den såkaldte »folkevisestrud« 1847-48, ligesom der følger en nøjere gennemgang af de videnskabelige synsvinkler efter udgivelsen af DgF I i 1853 (: receptionsteorien, den komparative og den historiske viseforskning). Kapitlet slutter med en gennemgang af principperne bag periodens »folkeviser-redaktioner« – udgivelser til folkelig læsning.

Kap. 4 (s. 76-104) er forrige kapitels sidestykke på melodiområdet. Der redegøres for de vigtigste indsamlere, forskere og udgivere (fra Nyerup og Rahbek til Thomas Laub), såvel hvad angår deres teknik, metode og teordannelse som deres praktisk rettede kunstneriske og videnskabelige aktiviteter. Der lægges i kapitlet vægt på redegørelsen for den gradvise udvikling af en videnskabelighed i melodistudiet.

Kap. 5 (s. 105-156). På baggrund af en redegørelse for dannelsesbegrebets

og de københavnske koncertinstitutioners centrale betydning gives et billede af den kunstneriske brug af folkeviserne. Denne viser en udvikling fra den helt enkle, strofiske folkevisepastiche (I. P. Hartmann, Weyse m.fl.) over indoptagelse af autentisk melodistof (Kuhlau) til den kunstneriske, frit skabte folketone (J. P. E. Hartmann, Gade), altså udviklingen fra en lille-form (romancen), der var folkelig i den forstand, at den var egnet til brug i husmusikken, til en kunstform (operaen og de større symfoniske former), der krævede uddannede sangere og musikere, og som var forbeholdt teatret og de offentlige koncertinstitutioner.

Kap. 6 (s. 157-211) beskæftiger sig med gårdmandsklassens kultur, som den kom til udtryk i og omkring højskolebevægelsen. Kapitlet indledes bredt med en gennemgang af højskolebevægelsens historiske forudsætninger og N. F. S. Grundtvigs (høj-)skoletanker. Gennemgangen leder direkte frem til behandlingen af sangen på højskolerne, hvor vi beskæftiger os med højskolesangens oprindelse, brugsituation og funktion. Dette munder ud i en større undersøgelse af folkevisernes placering i de vigtigste folkelige sangbøger og melodisamlinger i det 19. årh. Hertil knytter sig i bilag komplette lister over de behandlede samlingers indhold af gamle og yngre folkeviser (idet de gamle viser er ordnet efter tilsvarende DgF-nummer og så vidt muligt forsynet med kildeangivelse). Skolelærer Morten Eskesens virke som folkevisepoet, -komponist, -udgiver og forsanger tildeles et eget afsnit, og endelig berøres spørgsmålet om bevidst eller ubevidst brug af folkevisemelodier i den folkelige sang.

Bo Thomsen: *Klangen som et formstrukturerende element i det 19. århundredes musik* belyst ved en undersøgelse af fem symfoniske værker. 1984.

Normalt forbinder man forsøg på en rationel, strukturel udnyttelse af klanglige fænomener (klangfarve(instrumentation), dynamik, registerbeliøgheder o.l.) med det 20. årh.s musik. Formålet med specialiet er at undersøge, om det er muligt allerede i det 19. årh. at finde eksempler på en lignende strukturel udnyttelse af klangen. Dette aspekt ved det 19. årh.s musik har hidtil stort set været overset af analytikerne til fordel for mere tematisk og harmonisk orienterede analyser.

I 15 analyser er fremlagt de mest overbevisende iagttagelser af klanglige strukturer inden for følgende symfoniske værker: 1. Beethoven: 7. symfoni. 2. Berlioz: *Harold en Italie*. 3. Liszt: *Eine Faust-Symphonie*. 4. Tsjaikowski: 4. symfoni. 5. Mahler: 3. symfoni.

Iagttagelserne er bredt fordelt over alle fem værker. Eksempelvis skal nævnes:

1. I lighed med et gennemgående tema skaber nogle »gennemgående« klangfarver relation mellem satserne (Berlioz, Mahler).
2. I en reprise repræsenteres et tema udelukkende ved dets klangfarve (Liszt, Mahler).
3. To temaer relateres, idet et dynamisk eller klangligt karakteristikum transformeres fra det ene tema til det andet (Beethoven, Liszt, Mahler).
4. Registersymmetri (Beethoven).
5. Klangfarvesymmetri (Berlioz).
6. Et komplet klangfarveforløb giver grundlag for sammenligning med »klangfarvemelodien« i Schönbergs op. 16,3 (Mahler).

7. I en permutationsstruktur, som gennemsyrrer en hel sats, er tre klangfarver ligeberettigede med tre temaer og tre tonearter (Tschaikowski).

Analyserne viser klart værdien i at inddrage klanglige synsvinkler ved udforskningen af det 19. årh.s musik.

Mikael Garnæs: Benjamin Britten's »Death in Venice« og dens stilling i Britten's operaproduktion. 1985.

I indledningen gives en oversigt over Britten-litteraturen, og specialets hovedemne indkredses nærmere. Der argumenteres for det synspunkt, at komponistens homoseksualitet har haft en væsentlig implicit indflydelse på hans valg af operaemner og den musikalske behandling af disse. Endvidere fremsættes specialets grundhypotese, at »Death in Venice« udgør den konsekvente og alligevel overraskende slutsten på en såvel musikalsk som idé-mæssig udvikling i hans operaproduktion.

I kapitel I gennemgås udvalgte Britten-operaer før »Death in Venice« med henblik på at belyse dette forhold. Fire overordnede temaer trækkes frem: »Individ mod samfund« (illustreret ved »Peter Grimes« og »Albert Herring«), »et møde med skønheden« (»Billy Budd«), »den korrumperede uskyld« (»The Turn of the Screw«), og »at leve sine drifter ud« (»The Prodigal Son«).

Kapitel II indeholder en tolkning af Thomas Mann's »Der Tod in Venedig« og en sammenligning mellem denne og Myfanwy Pipers engelske libretto. Der fremhæves, at novelle og opera må betragtes som to kun delvis sammenlignelige kunstværker. Endvidere redegøres for emnets relevans for Britten og den deraf følgende musikalske udfordring det har repræsenteret for ham.

I specialets III kapitel, hovedafsnittet, gennemgås »Death in Venice« ud fra grundsynspunktet at analytiske detaljer altid må ses i relation til almindelig værktolkning. Analysen er disponeret i underafsnit, ordnet efter musikalske parametre; heraf tilstræbes underafsnittet om motivstof at være udtømmende, mens underafsnittene om samklang og orkestrering, herunder rytme, består af undersøgelse af repræsentative eksempler. I kapitlets første og sidste del opridses hhv. værkets storformale grundlinier og Britten's stilistiske placering i det tyvende århundredes musik.

I konklusionen fremhæves som nyt i »Death in Venice« indenfor Britten's operaproduktion dens definitive adskillelse af børn- og voksen-verdenerne og dens eksplicite behandling af homoseksualitet. Den er Britten's sidste, og mest dybdeborende karakterstudie; musikalsk udgør den en syntese mellem de tidlige værkers lyriske overflod og de senere strenge reduktion af detaljerne til et nødvendigt minimum. Det kan dermed konkluderes, at »Death in Venice« indtager en nøgleposition som Britten's i anlæg og intention »sidste opera«, med en selvbiografisk signifikans af helt ny slags og en tematisk og musikalsk karakter af frugtbar syntese.